

Миронюк Ірина Олександрівна,
старший судовий експерт Українського
науково-дослідного інституту спеціальної
техніки та судових експертиз Служби безпеки
України

СТИЛІСТИЧНА ПОМИЛКА: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА

Під час ідентифікації особи за голосом та усним мовленням мовознавчими методами виникає зокрема й потреба у зверненні до визначення терміна «стилістична помилка».

Визначення цього терміна репрезентовано у працях із методики навчання української мови такими українськими дослідниками, як Г. Бережна, М. Леонова, Л. Рожило, М. Пентлюк та ін.

За словами М. Леонової (К., 1972), стилістичні помилки стосуються не законів лексики чи граматики як певних структурних компонентів мови, а законів стилю. Отже, на її думку, стилістичними треба вважати помилки, які порушують правила слововжитку, заважають точному й однозначному розумінню тексту, збіднюють виражальні засоби мови [2, с. 75]. Чітке відмежування стилістичних помилок від інших і їх класифікація, на погляд дослідниці, потрібні для того, щоб уміти виявити стилістичні помилки та правильно їх кваліфікувати, а це, зі свого боку, потрібно для того, щоб не звужувати погляду на грамотність мовлення, під якою, за словами М. Леонової, слід розуміти дотримання не лише правил орфографії, пунктуації, граматичного зв'язку й порядку слів, а й правил стилістики. Дослідниця підсумовує: стилістичні помилки є ознакою неграмотності й низької культури мови, тому ставлення до них має бути таке, як і до будь-яких інших помилок [2, с. 78].

За словами Г. Бережної (К., 1972), щоб успішно проводити роботу над усуненням стилістичних помилок, потрібно передусім чітко визначити їх, відмежувати від логічних і фактичних, власне морфологічних і синтаксичних та ін. На той час термін «стилістичні помилки», на її думку, ще не усталивсь, це тільки умовна назва тих різноманітних недоречностей, що трапляються в мовній практиці. На підставі того, що практична стилістика вивчає доцільність використання всіх мовних засобів із погляду їх виразності, доречності залежно від змісту й характеру висловлювання, Г. Бережна пропонує називати стилістичними ті помилки, які зумовлені невмінням дібрати потрібне слово чи його форму, синтаксичну конструкцію для чіткого та яскравого вираження думки, а також такі, що порушують закон милозвучності мови. Вона не вважає це визначення зовсім досконалим і зазначає, що у процесі подальшого дослідження проблеми воно може

бути уточнене. Дослідниця стверджує: узявши за основу таке визначення, можна чітко відмежувати від стилістичних власне синтаксичні, морфологічні, лексико-фразеологічні помилки, що на практиці викликає особливі труднощі й часто призводить до плутанини [1, с. 78–81].

Л. Рожило (К., 1979) стилістичними вважає помилки, пов'язані з порушенням стилістичних норм у функціонуванні мовних засобів. На її думку, їх зумовлено порушенням стилістичної сполучуваності, стилістично невмотивованим використанням форм і синтаксичних конструкцій, порушенням єдності стилю [4, с. 375–376].

За словами М. Пентилюк (К., 2009), природа стилістичних помилок досить своєрідна: вони, із одного боку, є порушенням стильової структури тексту, а з другого – його стилістичного забарвлення, а отже, порушеннями функціонування мовних одиниць різних рівнів (фонетичного, лексичного, словотвірного, граматичного) у текстах різних стилів. На думку цієї дослідниці, ураховуючи зміст шкільної стилістики та необхідність засвоєння стилістичних норм і формування комунікативних умінь і навичок, під стилістичною помилкою слід розуміти порушення функціональної доцільності, що виражається у використанні мовного засобу, недоречного в певному контексті (хоч, можливо, цілком доцільного в іншому). Виділення стилістичних із-поміж інших типів мовленнєвих помилок дає змогу глибше опрацювати стилістичні засоби української мови й формувати вміння чітко розрізняти той чи інший стиль мовлення та його особливості [3, с. 311–312].

Згідно зі «Словником-довідником з української лінгводидактики» (К., 2015), стилістична помилка – це «порушення функційної доцільності, що виражається в недоречному використанні мовного засобу в певному контексті» [5, с. 233].

Отже, представлені у працях із методики навчання української мови визначення терміну «стилістична помилка» свідчать про його розвиток протягом другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Використання останніх із цих визначень під час ідентифікації особи за голосом та усним мовленням мовознавчими методами, на нашу думку, сприятиме чіткішому відмежуванню стилістичних від інших типів мовленнєвих помилок.

Список використаних джерел

1. Бережна Г. В. Про класифікацію стилістичних помилок. *Українська мова і література в школі*. 1972. № 5. С. 78–81.
2. Леонова М. В. Стилістичні помилки та характер їх. *Українська мова і література в школі*. 1972. № 5. С. 75–78.

3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2009. 400 с.
4. Олійник І. С., Іваненко В. К., Рожило Л. П., Скорик О. С. Методика викладання української мови в середній школі. Київ : Вища шк., 1979. 309 с.
5. Рябенко І. О. До визначення терміна «стилістична помилка». *Актуальні проблеми сучасної науки (частина II)* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 8–9 червня 2018 р. Київ: МЦНД, 2018. С. 30–31.
6. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / за ред. М. І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.